

PALATUL ȘTIRBEI DE PE CALEA VICTORIEI

dr. istoric de artă Cezara MUCENIC

I. Unde și-a așezat palatul¹ Barbu Dimitrie Știrbei

Orașul București, odată cu creșterea numărului populației stabile, s-au mărit ca întindere mai ales spre miazănoapte datorită amplificării interesului către aceste locuri, interes determinat printre altele de migrarea Curții Domnești din vechiul amplasament ruinat spre nord, terenul mai propice construcțiilor față de cel din lunca Dâmboviței, fiind ferit cel puțin de inundații, accesibilitatea în/și din oraș către teritoriile limitrofe. A contribuit și taierea în 1692 la ordinul Voievodului Constantin Brâncoveanu (1688-1714) a drumului drept care să ducă de la Dâmbovița până la ulița Sărindarului și apoi mai departe la Drumul Târgoviștei și de acolo la Mogoșoaia. El urma să lege, trecând peste proprietățile Bălenilor și Cantacuzinilor, casele feciorilor lui Brâncoveanu aflate pe malul drept al râului, cu palatul și moșia Mogoșoaia.

Drumul nou, având de la început statutul de pod domnesc, va atrage rapid interesul prin accesibilitatea circulației de-a lungul său și în legătură directă cu axa nord-sud. În plus pe el se va afla destul de curând locul ce reprezenta centrul vieții politico-sociale a țării, Palatul Domnesc. În prima parte a sec. al XVIII-lea fiind folosite temporar diferite case ale boierilor de rangul I, pentru ca din sec. al XIX-lea să se stabilizeze definitiv pe această stradă și astfel artera devenind strada rezidențială de maximă importanță a orașului.

La sfârșitul sec. al XVII-lea traseul Podul Mogoșoaiei pleca de la Dâmbovița, cam din dreptul Mănăstirii Sf. Spiridon cel vechi, urca spre nord și ajungea la marginea orașului, limită aflată atunci după biserica Sărindarului. Podul Mogoșoaiei era legat de o serie de ulițe importante. Astfel de la el spre est pornea ulița Ișlicarilor, Ulița cea Mare, ulița Doamnei, trecând pe lângă bisericile: Măgureanu, Zlătari și Biserica Doamnei iar pe partea de vest tăia ulițele : Podul de Pământ (Belvedere/ Mihai Vodă), trecând pe lângă: Mănăstirea Sf. Ioan cel Mare.

Podul Mogoșoaiei își va prelungi traseul odată cu creșterea teritoriului orașului spre nord. Astfel în timp s-au putut stabili următoarele etape semnificative ale prelungirii sale: 1730 până la "Puțul cu Zale" aflat lângă Biserica Kretzulescu; 1750 până la "Livedea Văcărescului", proprietatea lui Ianache Văcărescu unde va fi mai târziu Grădina Episcopiei și apoi Ateneul; 1818 până la Ulița Fântâniei, atingând deja în anul 1830 limita actuală spre

¹ Conform LMI-2004 imobilul este clasat la poziția B-II-m-A-19860 Palatul Știrbei Calea Victoriei 107 sect. I ceea ce înseamnă monument de arhitectură, de valoare națională și se află în zona de protecție a următoarelor obiective din zonă clasat : Palatul Romanit – Muzeul Colecțiilor; Casa Monteoru(Cal. Victoriei 115); Ansamblul de arhitectură strada G-ral C-tin Budișteanu ; Casa Lahovary (str.G-ral Budișteanu 13); Casa Crissovelloni-Cantacuzino(str.G-ral Budișteanu 15); Casa Robescu (str. G-ral Berthelot 12); Casa Șuțu Lahovary)(Cal. Griviței 7). Conform PUZ și a Regulament "Zone protejate în Municipiul București": Zona protejată nr.16 strada simbol a orașului CALEA VICTORIEI subzona Cp1. c. valoare: - strada simbol a orașului; Grad de protecție: - maxim - se protejează valorile arhitectural - urbanistice, istorice și de mediu natural în ansamblul lor: trama stradală, fondul construit, caracterul și valoarea urbanistică;

nord, respectiv spațiul urban ce se numea Capul Podului (Piața Victoriei). Punctul final al uliței, indiferent cum a fost schimbat în urma lungirii sale spre nord, a fost marcat permanent de prezența uneia din cele mai importante bariere de intrare/ieșire și implicit de vămuire ale orașului -Bariera Mogoșoaiei-. Apoi urma drumul spre alte localități.

De la început gradul de ocupare a parcelelor de pe cele două laturi ale străzii a fost diferențiat pe porțiuni: porțiunea Dâmbovița-biserica Sărindari era dominată de hanuri, biserici/mănăstiri și câteva case boierești dispuse pe latura de vest; iar porțiunea situată după biserica Sărindari era numai rezidențială cu un grad de ocupare redus, dominante fiind terenurile plantate.

În scurt timp situația se schimbă prin divizarea loturilor și de asemenea prin creșterea numărului construcțiilor. Ritmul rapid de dezvoltare reflectă interesul pentru acest traseu și pentru parcelele care-l delimitează. Astfel conform Catagrafiei din 1798 în cele 16 mahalale cuprinse în "Plasa Podul Mogoșoaiei" se găseau 1092 case². Funcțiunea dominantă a clădirilor zonei este aceea rezidențială, respectiv locuințe ale familiilor boierești de rangul I, dar nu se exclude casa mai modestă sau clădirea cu funcțiune mixtă : comerț și locuință.

Acest traseu-axă s-a desfășurat permanent în intravilan și extravilan, fiind compus din artera Podul Mogoșoaiei și drumul ce o continua în afara orașului. De aceea pe lângă reședințele boierești sau domnești aflate în oraș se vor găsi altele dincolo de "bariera de la Capul Podului", după obiceiul de a avea o reședință de iarnă în târg și o reședință de vară în afara lui, reședințe ce, odată cu creșterea întinderii spre nord a orașului, vor intra în teritoriul intravilan. Așa a fost casa Cantacuzino/Moruzzi ridicată la sfârșitul sec. al XVIII-lea pe Drumul Brașovului, intrată în oraș la începutul sec. al XIX-lea și ajunsă la mijlocul veacului în "zona centrală".

O dată cu modificările radicale produse la sfârșitul sec. al XVIII-lea respectiv dispariția Curții Vechi Domnești din amplasamentul său original, crește prestigiul arterei³ ce ducea spre drumul Brașovului, arteră pe care se situau deja casele boierilor Damaris, Cantacuzino, Ghica, Kretzulescu, Lahovari și alții. În plus, în același timp, în favoarea unei mai bune circulații și legături între zone și microzone se constituie și la nord de biserica Sărindari o rețea de străzi de mai mică lungime, străzi situate fie paralel cu Podul Mogoșoaiei, fie perpendicular pe el. Astfel paralele cu Podul Mogoșoaiei mergând spre vest erau străzile Brezoianu iar, peste balta lui Dura Neguțătorul ce va deveni grădina Cișmigiu, trecea drumul ce lega biserica Sf. Ilie Gorgani de Schitul Măgureanu adică ulițele Silfidelor și Schitu Măgureanu. Apoi mai la nord se tăia strada Manea Brutarul și după ea strada Berzei. Perpendiculare, pe direcția est-vest se afla viitoarea stradă Știrbei Vodă⁴, ulița

² Prin comparație, aceeași statistică indică în "Plasa Târgului de Afară" (Podul Târgului de Afară/Calea Moșilor), în cele 18 mahalale, numai un număr de 608 case.

³ În 1797 "Alaiul de înscăunare" a Vvd. Constantin Hangerli schimbând uzanța trece pe Podul Mogoșoaiei în drumul spre Mitropolie. Aceasta duce la schimbarea radicală a funcțiunii străzii în oraș Cal. Mogoșoaiei/Victoriei devenind artera de protocol, rol pe care-l va păstra până în sec. al XX-lea.

⁴ Strada Știrbei Vodă pe prima sa porțiune până la traseul din nordul grădinii Cișmigiu a avut 2 trasee diferite. Primul traseu a fost : de la Podul Mogoșoaiei (Hanul Filaret/Teatrul Național) spre vest, apoi cotea spre nord până mai sus de bălțile lui Dura Neguțătorul (Cișmigiu) și din nou cotea spre vest ajungând la Podul de Pamânt (Cal. Plevnei). Ulterior (de la sfârșitul sec. al XIX-lea) porțiunea dintre Teatrul Național și zona de nord se va numi str. Câmpineanu iar strada Știrbei Vodă înglobând str. Calvină va porni de la Calea Victoriei (după Palatul Regal) spre vest până la Calea Plevnei.

Fântânii și calea Târgoviștei așa cum pe direcția vest-est se găseau ulița Herăstrăului și Romană.

Traseul străzii în perioada 1800–1871 a continuat să se dezvolte spre nord pe lângă bisericile: Popa Dârvaș, Popa Cosma și Sf. Vasile, tăind ulițele: Știrbei Vodă, Calvină, Fântânei, Calea Târgovișiei, Sf. Voievozi, Occidentului și Filipescului și ajungând la limita de nord a orașului aflată atunci la Capul Podului/P-ța Victoriei.

În porțiune prelungită în sec. al XIX-lea gradul de ocupare se intensifică. Parcelele au în majoritate construcții dispuse la fața străzii de obicei cu 2 laturi pe limita de lot, rareori central, în planul secund găsindu-se curtea-grădina. Urmează atenansele și parcela plantată. Dominantă rămâne funcțiunea rezidențială - casa locuință de lux pentru clasa boierilor de rangul I. În ordine cronologică între cele mai importante construcții care se ridică sunt: casele Romaniti (încep.sec.XIX), devenite din 1834 sediul Curții Administrative, Casa Dinicu Golescu 1815 devenită Palat Domnesc din 1837, Casa Florescu-Manu (1843), Casa Bellu-Slătineanu (ante 1847), și Casa Filip Lenș (ante 1847).

La mijlocul sec. al XIX-lea se constată creșterea semnificativă a gradului de ocuparea a străzii determinând în cele mai multe cazuri dispariția grădinilor. Predomină parcelele de formă rectangulară pe care sunt amplasate în mod variat una sau mai multe construcții. În cazul clădirilor-locuințe de lux, în majoritate, amplasarea s-a realizat retrasă de la stradă pe distanțe variabile.

Apare și un program nou ce se va dezvolta mai mult în ultimele decenii ale secolului, program ce răspunde nevoii de a avea clădiri speciale pentru funcțiuni cultural-sociale. Prima clădire din cadrul lui va fi Teatrului Național (1847-1852) opera arhitectului Anton Hef, construcție ridicată pe locul fostului Han Filaret.

În perioada 1871-1900 se produc o serie de transformări urbanistice și edilitare importante care au efect și asupra funcțiunilor și modului de ocupare a terenurilor limitrofe Podului Mogoșoaiei/Calea Victoriei, în primul rând întocmirea și punerea în aplicare a planurilor de aliniere a străzilor. Pentru Calea Victoriei primul plan de aliniere din 1889⁵ prevedea lărgirea străzii stabilindu-se, în urma îndeșirii parcelelor, renumerotarea corespunzătoare a imobilelor. Conform celui de al doilea, aprobat în 1909⁶, alinierea este nuanțată pe porțiuni de stradă iar înălțimea este raportată, conform regulamentului, la lățimea străzii. În zona dintre cal. Griviței și str. Lipscani pentru construcțiile noi se aplica regula pentru străzile comerciale deci clădiri cu magazine dispuse la fața străzii. În plus se adoptă un act care favorizează punerea în aplicare a planului, respectiv o Lege care prevede facilități fiscale proprietarilor ce-și modifică clădirile într-un termen dat 1909-1917, pentru a se încadra noii alinieri: "...ați aprobat alinierea Căii Victoria pe lărgimea de 18 m.... numai pe porțiunea cuprinsă între P-ța Victoriei și Cal. Griviței, între str.Al.Lahovari și str.Doamnei și între str.Lipscani și Cheiul Dâmboviței..."*"Pe porțiunea dintre str. Lipscani și calea Griviței se aprobă construcția pe linie cu magazine și cu grădini de fațadă de 5m*

⁵ "Copie de pe votul Consiliului Comunal, ședința din 2 sept. 1889. *Se aprobă calea Victoriei între strada Doamnei și Sosea...*"... "Copie de pe votul Consiliului Comunal, ședința din 30 sept. 1889 (4 oct. 1889). *Planul str. Victoria se aprobă...*" (AN.DMB, Fond PMB.Alinieri. nr. 264/1889).

⁶ Aprobat de Consiliul Comunal, 26 mai 1909. De Ministerul de Interne cu adresa nr. 22098/23 nov. 1909 și cu Decret Regal nr. 2200/9 iulie 1909. și nr. 3139/19 nov. 1909 (AN.DMB, Fond PMB Alinieri pl.220/1909).

ulincime din Calea Griviței până în Piața Victoriei. După vechiul regulament de construcție în vigoare înălțimea clădirilor ar fi pe calea Victoriei de maximum 13m.”

În anul 1910, Comisia tehnică a Primăriei București consideră necesar să propună Consiliului Comunal un nou plan⁷ cu prevederi specifice motivând: *“Cum Calea Victoriei va rămâne și în viitor și mai ales față de lărgimea la 18m , una din arterele cele mai importante...”*. Astfel se aprobă: înălțimea clădirilor să fie tratată nuanțat în cele 2 porțiuni ce prevedea dispunere diferită pe lot, amplasarea pe lot nu va fi tratată rigid ci nuanțată pentru a se evita cazurile în care prin retragere terenul rămâne neconstruibil, fiind preferabilă atunci alinierea la stradă: *“Comisia tehnică a aprobat pentru porțiunea cuprinsă între Splaiul Dâmboviței și Calea Griviței construcțiuni închise pe aliniere cu înălțimea uniformă de 16m socotită de la nivelul trotuarului până la partea superioară a cornișei. Pentru porțiunea între Calea Griviței și Piața Victoriei construcțiuni deschise cu înălțimea de 7 până la 16m retrase din aliniere 5m pentru grădini de fațadă”*.

În această perioadă de prelungire finală a străzii, funcțiunile tradiționale ale zonei: locuința de lux, hanul, prăvălia se schimbă parțial și diferențiat pe porțiuni de stradă. Astfel porțiunea între Dâmbovița și Bd. Elisabeta, cunoaște majore transformări în ce privește funcțiunile dominante. Dispar hanurile devenite programe de arhitectură caduce, fiind înlocuite cu hoteluri, apar clădirile construite special ca sedii de instituții financiar-bancare determinând constituirea centrului bancar al orașului. Pe porțiunea aflată la nord de bd. Elisabeta este marcată de apariția și dezvoltarea funcțiunii cultural-sociale, respectiv după clădirea Teatrului Național: Ateneul Român (1888) arhitect Albert Galleron, Fundațiile Universitare Regale (1885) arhitect Paul Gottereau, Cercul Militar (1912) arhitect Dim. Maimarolu. În plus de-a lungul acestei porțiuni de primă importanță crește numărul construcțiilor sedii de ministere sau pentru alte instituții iar prăvăliile încep să se dezvolte migrând de la parter spre etaje pentru ca la sfârșitul de veac să apară construcțiile cu mai multe niveluri numai cu funcțiunea de magazin.

Alte modificări se petrec în legătură cu locuințele de lux-reședințe. Pe de o parte acestea se construiesc, reconstruiesc sau se modernizează permanent, fenomen ce privește și Palatul lui Domnesc/Regal. Pe de altă parte se construiesc sau se transformă unele clădiri pentru a deveni sedii de instituții.

În primul caz se pot cita ca reprezentative: casele Lenș devenite Vernescu refăcute major de arh. Ion Mincu în 1885; casa Cesianu refăcută în 1892 de arh. Leonida Negrescu, casele G. Gr. Cantacuzino – Nababul proiect 1906 arh. I.D. Berindei; casa Dissescu (fostă Plagino), refăcută cca 1905 arh. Gr. Cerchez etc.: Casa Dinicu Golescu 1815 devenită din 1840 Palat de *Teremonie* și apoi Domnesc și Regal, amplificate la sfârșitul sec. al XIX-lea (proiect arh. Paul Gottereau), casa proiectată să-i fie locuință de arh. Grig. Cerchez sau casele Olănescu, începutul sec. al XX-lea (arh. I.D. Berindei).

Devin sedii de instituții: casele Romaniti cumpărate pentru a deveni sediul Ministerului de Finanțe iar din deceniul 9 al sec. al XIX-lea, prin adăugarea altor corpuri adăpostind și Ministerul Comerțului, Agriculturii și Domeniilor, casele Bellu-Slătineanu ce, după 1891, vor fi cuprinse între clădirile Academiei Române sau casele Vernescu devenite sediul de Minister la sfârșitul sec. XIX.

⁷ Aprobat de Consiliul Comunal cu decizia nr.78 din 20 aprilie 1910. De Ministerul de Interne cu adresa nr. 1324/29 april. 1910 și cu Decret Regal nr. 3954/24 dec. 1910. (AN.DMB, Fond PMB Tehnic Dos.480/1910).

În cursul secolului al XX-lea, în perioada interbelică și postbelică, de-a lungul străzii au apărut inserții moderne fără a se încerca raportarea la fondul vechi construit. Inserțiile noi lasă însă porțiuni de stradă ce-și păstrează vechile caracteristici funcționale, constructive și urbanistice. Transformările care se petrec în această perioadă privesc gradul de ocupare care atinge în unele loturi cca 75-85% din parcelă, este cazul clădirilor tip block-haus, apoi modul de ocupare a parcellarului, expresia stilistică, înălțimea clădirilor și nu în ultimul rând accentuarea diversificării funcțiilor. Sub presiunea cererii beneficiarilor, se renunță în multe cazuri la încadrarea în prevederile planurilor de aliniere și regulamentelor de construcție ce aveau și prevederi speciale pentru Calea Victoriei, cazul notoriu fiind amplasarea și construirea Palatului Telefoanelor în Piața Teatrului Național.

Deși diversificarea este prezentă pe întregul traseu totuși, din punct de vedere al frecvenței programelor de arhitectură implicit a funcțiunilor, pe Calea Victoriei, se pot delimita în continuare 3 zone, fiecare având un număr de programe de arhitectură dominante. Astfel frecvente sunt în zona Dâmbovița-Bd. Elisabeta sediile de bănci și instituții financiare, magazinele, hotelurile; în zona Bd. Elisabeta-Calea Griviței clădirile cu funcțiuni culturale, instituțiile și clădirile cu funcțiuni mixte locuințe-birouri-magazine la parter iar în zona Calea Griviței-Piața Victoriei locuințele de lux.

Stradă de maximă semnificație a orașului Podul Mogoșoaiei/Calea Victoriei aparține vechii trame stradale a orașului constituită deja la sfârșitul sec. al XVII-lea, păstrându-și traseul inițial cu modificări minore. De-a lungul celor două laturi ale străzii, în evoluția lor, s-au abordat o varietate de rezolvări ca soluții urbanistice și expresii arhitecturale determinate de importanța și semnificația sa în oraș ca stradă simbol și centru al capitalei remarcabilă fiind și diversitatea funcțională, determinată de importanța amplasamentelor, lungimea traseului și rolul ei în oraș.



Palatul Știrbey pe planul Borroczyn, 1846

Istoricul parcelei

În acest context, la începutul sec. al XIX-lea, în zona de nord-vest a Podului Mogoșoaiei, la sud de Calea Târgoviștei, într-unul din teritoriile importante ale orașului mai ales datorită calității proprietarilor locurilor, s-a delimitat o insulă ce va căpăta în timp un intens interes urbanistic și arhitectural. Situată cu latură de est către artera de primă importanță a orașului, Podul Mogoșoaiei, teritoriul, de formă rectangulară neregulată, s-a definit în continuare prin străzile care-i constituie limita și anume: la vest strada Manea Brutarul⁸ dispusă pe direcția sud-nord, legând strada Fântânii de Calea Târgoviștei, la sud strada Banului⁹ iar la nord Calea Târgoviștei.

De-a lungul celor 4 artere ocuparea era diferențiată în raport cu poziția social-economică a proprietarilor. Astfel pe Podul Mogoșoaiei ca și pe latura de est a străzii Manea Brutarul terenul este ocupat de două proprietari iar pe str.Banului, pe ambele laturi ale ei ocuparea este asemănătoare dominantă fiind zona de grădină-curte. În schimb pe latura de vest a străzii Manea Brutarul se aflau înșirate parcele mai mici având construcții dispuse în cea mai mare parte la limita de lot deci strada era ocupată diferit pe cele 2 laturi. Calea Târgoviștei are pe latura sud în această porțiune doar o unică parcelă. Drumurile acestea vor parcurge aceleași etape de transformare: îndeșirea parcelelor, creșterea gradului de ocupare, alinierea conform planurilor.

Astfel alinierea străzii Banului s-a făcut în două etape 1879¹⁰ și 1897¹¹. La 1879 se hotărăște o primă îndreptare a traseului străzii, prin exproprierea unor mici părți din proprietățile limitrofe, pentru a se elimina linia meandrică ce rezultase în urma tăierii sale aleatorii. Conform hotărârii în 1897 trec în domeniu public 2 fâșii (67,32mp) din terenul Știrbei, din latura de sud a parcelei care se învecina cu strada Banului.

În acest spațiu Barbu Dimitrie Știrbei achiziționează o parcelă aflată pe latura de vest a Podului Mogoșoaiei având ca limită la sud strada Banului, la vest strada Manea Brutarul și la nord proprietățile Grădișteanu, parcelă care a purtat de-a lungul timpului numerotare diferită^{*12}. Apoi parcelei i se adaugă terenuri situate la nord căpătând o formă poligonală neregulată astfel că în ultimul deceniu al veacului se învecinează cu Calea Victoriei la est, întinzându-se aproape până la Calea Griviței de care o desparte numai o proprietate de mici dimensiuni, la sud și vest străzile Banului și Manea Brutarul iar la nord proprietățile Chrissovelony/Darvari, arhitect Xenopol și maior Iancu păstrând însă și o ieșire către Calea Griviței.

⁸ Stradă a cărei denumire se trage de la biserica Manea Brutarul, lăcaș reconstruit în 1786-1787 de starostele brutarilor. Numele s-a modificat după 1911 când devine Strada Budișteanu Constantin general (1838-1911), erou al Războiului de independență și ministru de război care a locuit la nr. 10.

⁹ Strada Banului având numele nemodificat din sec. al XIX-lea până în prezent își trage denumirea de la proprietățile Banului Dim. Ghica situate pe latura de sud.

¹⁰ "Consiliul în ședința sa extraordinară de la 18 sept. 1879 a aprobat acest plan...pe lărgimea de 10 m, însemnată cu linie roșie subțire din strada Manea Brutaru până la casa Știrbei-Vodă iar de aici până în calea Victoriei cu linie albastră" (AN.DMB. Fond PMB.Alinieri. nr. 55/1879)

¹¹ AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.5/1901 fila 4

¹² Imobilul în prezent pe Cal.Victoriei 107 a avut numerotarea astfel: nr.97 (în 1882);nr.97+nr.99 (în 1889);nr.119-121 (în 1895/1911);nr. 107 (în 1948). Cu timpul imobilul a căpătat adresă și pe str.Banului,nr.2 și str.G-ral Budișteanu,nr.17.

Modificări ale parcelei s-au produs și în urma exproprierii din 1889-1901 când o porțiune din curtea palatului Barbu D. Știrbey este cedată pentru realizarea planurilor de aliniere a străzii Banului și Căii Victoriei. Pentru a se înscrie pe noua linie trasată s-a impus mutarea gardului ceea ce proprietarul realizează pe baza autorizației solicitate Primăriei Capitalei: *"voi dărăma vechiul grilaj și zidul de împrejmuire împreună cu casa veche a portarului și voi construi în locul acestora...un grilaj de împrejmuire de fier pe un soclu de piatră. Pentru locuința portarului voi executa în curtea din dos o mică construcție... Vă rog a-mi da autorizația de clădire .."*¹³. Astfel în 1897 exproprieră, realizată în *"interesul alinierii stradei Banului...Terenul este luat în posesie prin așezarea grilajului de fier pe aliniere și alte clădiri"*¹⁴, era împlinită, cum va declara în 1901 Secția Planului din Primăria Comunei București.

De altfel evoluția străzii Banului, stradă de categoria a 3-a ca importanță, întrucât servea legăturii dintre o stradă minoră și una majoră, a fost diferențiată de-a lungul celor două laturi fapt determinat tocmai de existența parcelei Știrbey care a ocupat integral latura ei de nord. În schimb latura de sud a cunoscut transformările tipice prin care au trecut Bucureștii începând cu ultimele decenii ale sec. al XIX-lea și anume o diversificare maximă a gradului de ocupare, expresiei stilistice și funcțiunilor. Atunci se vor construi casele Catargiu, apoi parcela de lângă ele se va ocupa de o clădire tip bloc de locuință în expresia arhitecturală modernă din perioada interbelică lângă care se va construi școala de menaj Robescu, urmată în epoca anilor 1960-1965 de ridicarea blocului situat pe strada Banului colț cu Calea Victoriei.

Parcela mai pierde o parte din teren în anul 1938 când se vinde municipalității o fâșie de 325m¹⁵ către calea Victoriei și două porțiuni una spre strada Banului și alta spre strada Gen.Budișteanu, de asemenea pentru realizarea alinierii celor două străzi.

Ultimele modificări ale parcelei se produc după anul 1946.

Mai întâi în anii imediat următori din partea de nord a parcelei se demolează Magazinul Știrbey și fosta casă Gh. Știrbey fiind ridicate pe acel teren pe de o parte o clădire de birouri la colțul Căii Victoriei cu Calea Griviței, clădire ce va deveni sediu IPROC/IPROMIN iar pe de altă parte către Calea Griviței construindu-se, puțin mai târziu, un bloc de locuințe. Apoi partea de vest a terenului în care clădirile își păstrează funcțiunea, este separată fiind folosită de întreprinderea în favoarea căreia s-au rechiziționat clădirile Administrației bunurilor Știrbey.

Apoi în 1959 cca o jumătate din grădina aflată la fațada dinspre est trece în domeniul public, prin retragerea limitelor de lot *"pe alinierea construcției IPROC"* creindu-se în fața palatului și a clădirii de birouri un scuar cu *"un refugiu cu gazon și flori și alei de parcare în fața imobilului"*.¹⁶

Este ultima restrângere a unui domeniu care de-a lungul timpului își păstrase valoarea urbanistică și dominase zona impunându-se.

¹³ AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.50/1889 fil. 110

¹⁴ AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.5/1901 fil.7

¹⁵ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos.3/1938

¹⁶ A.DMI. Fond. DMI. *Palatul Știrbei, corespondență 1954-1965.*

III. Despre construirea Palatului Știrbey

La începutul deceniului patru al sec. al XIX-lea Barbu Dimitrie Știrbey decide să-și ridice o locuință spațioasă, locuință care să poată deveni căminul unei familii numeroase, să reprezinte un boier de vază al țării. Și cum Podul Mogoșoaiei devenise deja unul din drumurile semnificative ale orașului va alege să construiască o clădire-palat pe parcela ce-i aparține. Pentru proiect va apela la arhitectul Michel Sanjouand. Arhitectul francez Sanjouand [San Jouand] (?-1847) era atunci arhitect șef al orașului București (1835-1842) în această calitate militând pentru necesitatea autorizării ridicării clădirilor pe baza planului, calitatea construcțiilor în ce privește modul de a clădi și materialele puse în operă și altele în raportul *"Pour l'embellissement de la ville, son bon ordre"*¹⁷, raport redactat în 1835 și înaintat domnitorului Gh. Bibescu în 1842. Ca arhitect proiectant nu este cunoscut decât ca autor al Palatului Știrbey.

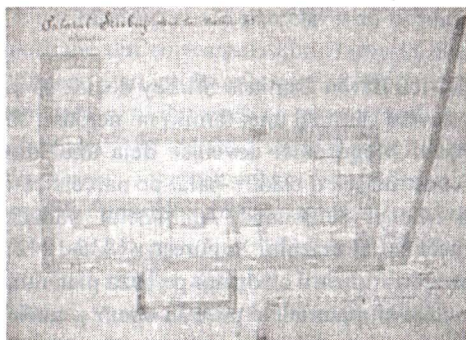
Nu este cunoscut proiectul arhitectului Sanjouand dar ținând cont de perioada în care a ridicat construcția (probabil anii 1835-1836), analizând planurile intervenției de la sfârșitul sec. al XIX-lea se poate aprecia că expresia arhitecturală pe care a propus-o autorul este aceea frecventă în Franța acelei epoci -stilul neoclasic- pe care de altfel avusese ocazia să-l cunoască și să-l aprecieze și comanditarul Barbu Dimitrie Știrbey în perioada studiilor pariziene.

Clădirea așa cum apare în proiecția sa cartografică din planul cadastral redactat de maiorul Borroczyński (1847) era amplasată în centrul parcelei, către nord și sud întinzându-se până la limita de lot separând astfel parcela în 2 terenuri între care comunicarea se face numai trecând prin clădire. Tipul acesta neobișnuit de rezolvare permitea aranjarea unei grădini în partea de est a terenului acolo unde se află și intrarea principală „de onoare”, partea a doua a lotului care ocupa cca 2/3 din teren fiind rezervată grădinii, iar într-o ultimă porțiune, cea mai redusă fiind situate trei construcții, probabil anexe.

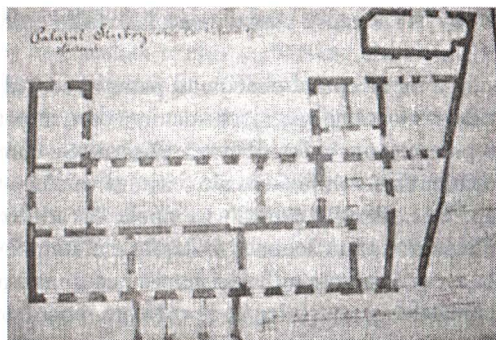
Palatul are planul în formă de U cu brațe scurte. Din motive necunoscute arhitectul a ales, contrar regulilor stilului, să poziționeze traveea decroșată a intrării ne centrată deci cu latura de nord mai lungă -cu 5 deschideri- față de cea sudică -cu 3 deschideri-. Subsolvul-pivnița este adâncă având rol de păstrare a vinului. Dovadă a fost prezența unor butoaie datate 1838, identificate încă în anul 1983.

Palatul a servit ca locuință familiei lui Știrbey până în anul 1849 când odată cu suirea pe tron a lui Barbu Dimitrie capătă rangul de Palat Domnesc, principele continuând să locuiască în reședința sa între anii 1849-1856 deci în perioada când devine conducătorul țării Românești. Atunci în cadrul parcelei rămasă în mare nemodificată se adaugă o fâșie de teren spre nord în porțiunea grădinii de la est pe care se ridică o clădire pe limita de lot spre nord-est, pentru Corpul de Gardă, funcțiune nouă necesară rangului la care se ridicase proprietarul clădirii. Fațada lor, așa cum apare în fotografiile ulterioare, dovedește că se înscriau de asemenea în expresia arhitecturală neoclasică, fiind tratată ca o fațadă de templu cu un portic cu coloane ce susține un fronton amplu.

¹⁷ Apud MUCENIC Cezara *"București. Un veac de arhitectură civilă. Secolul XIX"* București, Silex, 1997, pg. 13

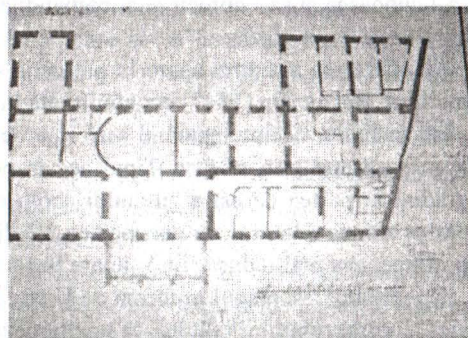


Palatul Știrbey – Pivnița (proiect 1882)



Palatul Știrbey – Parterul (proiect 1882)

În anul 1881 intenționându-se realizarea unor reparații la clădirea fostului Corp de Gardă, acestea sunt descrise astfel: “*casele ce le am [au] fațada mică pe Calea Victoriei și fațada cealaltă de patru ori mai lungă în curte...Casele...formează trei corpuri de clădire având fiecare o învelitoare independentă..Clădirea este de piatră și cărămidă învelită cu fier foarte solide și sănătoase*”. Solicitarea va fi respinsă întrucât acestea fiind amplasate pe limita de lot spre stradă erau afectate de viitoarea retragere a Podului Mogoșoaiei pentru mărirea prospectului. Revenind cu o nouă cerere către Primăria Capitalei prințul Alex. Știrbey precizează că se vor face numai intervenții simple adică: “*a schimba lemnăria ușilor și ferestrelor...și a repara tencuiala pe alocurea...*”, ceea ce determină emiterea autorizației: “*la dependențele din dreapta intrării unde a fost corpul de gardă să facă...reparații*”¹⁸.



Palatul Știrbey – Etajul I (proiect 1882)

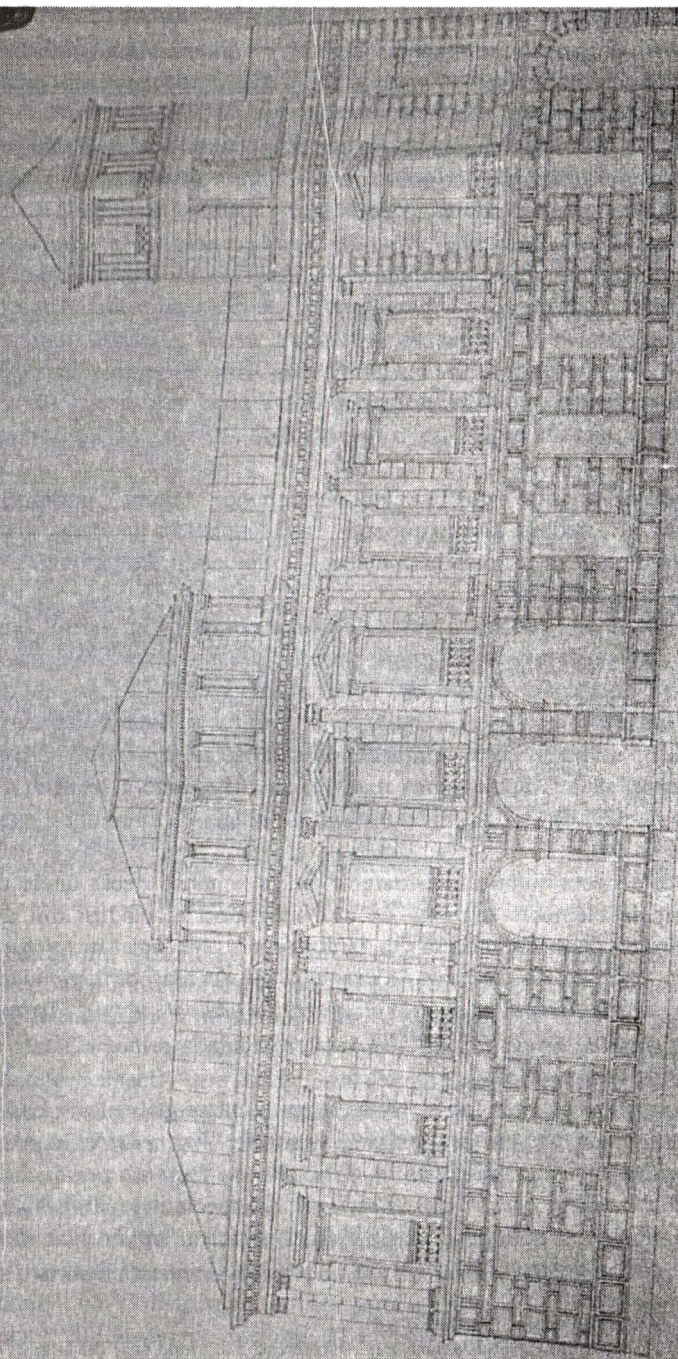
Ulterior această clădire va fi transformată în magazin de desfacere a produselor moșiilor și fabricilor Știrbey respectiv, vinul din viile proprii și conservele produse de Fabrica de Conserve de la Buftea.

În următorii ani se va modifica parțial și modul de ocupare a parcelei.

Pe de o parte în porțiunea de nord-est lărgită s-a ridicat, pentru prințul Gheorghe Știrbey, casa nr. 2 în formă de L cu intrarea din curte. Pe de altă parte clădirii principale - Palatul Știrbey- I se adaugă ceea ce în planurile cadastrale sugerează o prelungire a aripii de nord-vest, în realitate fiind vorba despre capela construită alipit de clădirea principală cu intrare din curtea interioară vest și direct din casă de la catul I. În plus mai apare o aripă de formă cu totul specială -semicirculară- dispusă în continuarea clădirii palatului spre nord, corp secundar ce adăpostește grajdurile și remiza de trăsură ridicat ante 1895.

¹⁸ AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.27/1881 fil.164

Palatul Stierkei / Buc. Est. Victoria 97
Faciada principală



Modificarea majoră se va petrece în anul 1882 când prințul Alex.B.Știrbey solicită Primăriei Comunei București autorizația, cerând¹⁹: *“Subsemnatul dorește să facă o reparație casei sale Calea Victoriei 97. Reparația radicală se face numai prin schimbarea fatadei spre numita Calea Victoriei...”*

În Relația dată de Serviciul tehnic se preciza: *“reparația radicală și construcția adaos ce are a face la fostul Palat...se poate permite...fiind pe aliniere pe strada Banului și în fundul curții despre strada Victoria. Se va încasa ...[pentru] casă cu 2 etaje și adaos de construcție 147 mp.. Bilet [Autorizație] se autoriză ca la casele sale cu etaj[în] fundul curții să se facă reparații radicale transformându-se cu totul fațadele atât despre curte cât și cea despre strada Banului. ... În general la arătatele case are voie a face orice transformare conform planurilor prezentate. De'asupra arătatelor case în partea dreaptă se ridică încă o cameră de zid și învelită tot cu fer pe o suprafață de 42 m. Asemenea deasupra tot a celor două etaje și frontispiciul antreului principal ce se face încă nou , să se ridice altă cameră...tot de zid și învelită cu fer [pe] o suprafață de 105 mp.... Coloratul exterior să fie fața pietrei.*

Planurile anexă -pivnița, catul I și catul II, secțiunea “tăierea”, parterul, fațada- sunt semnate de arhitectul Friederic Hartmann activ în București în perioada 1882-1888 fiind arhitectul Societății de Construcție și membru al Societății Politehnice din România, societate constituită în anul 1887.

Arhitectul Hartmann păstrează partiul originar compus din: subsol boltit, de mare adâncime pentru a adăposti pivnița de vinuri, parterul și etajul dominate de câte 2-3 camere mari în care un șir de coloane doricе sau ionice marchează centrul; legatura între nivele printr-o scară de onoare ce pornește din holul central, cu rampa lină și cu balustrade din fier forjat, decorat. Scara secundară este simplă de lemn dar se adaugă scara a 3-a cea care urcă către turnulețul rezultat din supraetajarea realizată în 1882. Este o scară în colimaçon de metal lucrat ca o dantelă de fier. La nivelul ultim un sistem de cămăruțe-boxe mansardate rezolvă probleme de spațiu.

În ce privește decorațiunile interioarelor nu se cunosc decât unele date sumare, acestea fiind primele elemente mutilate de noii utilizatori ai clădirii din deceniul 5 al secolului al XX-lea. O descriere o oferă Gh. Crutcescu: *“...am intrat în salonul cel mare al Palatului [1940]. Nimic nu s-a schimbat de atunci[1853].Aceleași ornamente își desfășoară vobutele deasupra ușilor, tavanul se îmbină cu pereții cu același chenar, căminul este cel de atunci și înaltele sfeșnice de pe dânsul”.*²⁰ La exterior fațada principală este dominată de elementele vocabularului neoclasic.

O nouă intervenție va avea loc în 1889 pentru mutarea grilajului și casei portarului, determinată de asemenea de alinierea străzilor limitrofe: *“Voi construi după...aliniere un grilaj de împrejmuire de fier pe un soclu de piatră..Pentru locuința portarului voi executa în curtea din dos o mică construcție...Serviciul de specialitate al primăriei propune admiterea cererii urmând ca noul grilaj să fie montat conform “noului plan de aliniere atât al stradei Banului cât și al căii Victoria”.*²¹. În ce privește noua casă a portarului, prevăzută

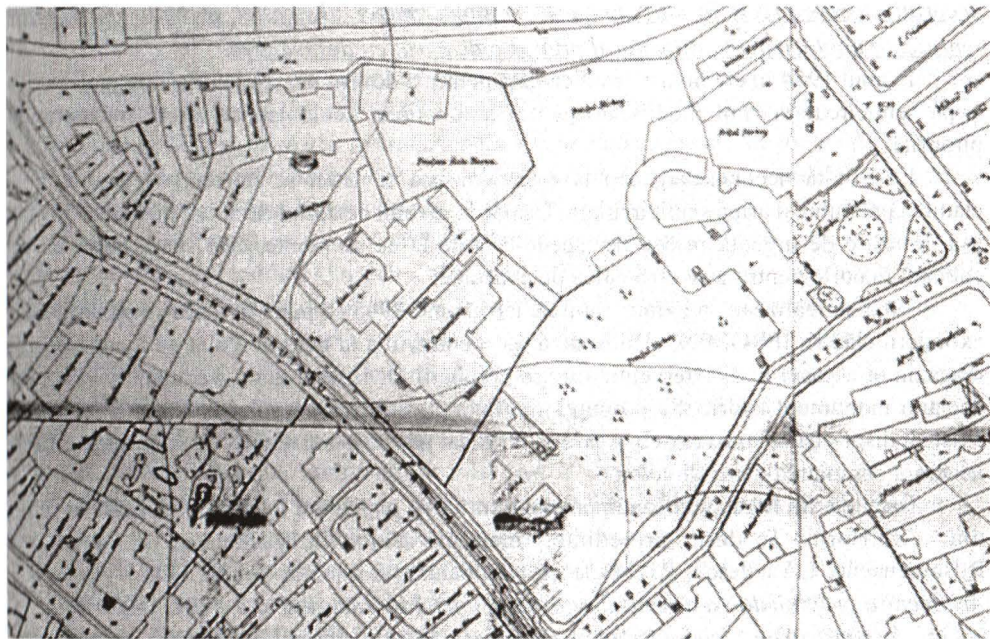
¹⁹ AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.20/1882 fil. 66

²⁰ CRUTZESCU, Gheorghe “Podul Mogoșoaii” . București, Ed. Meridiane, 1987.pg. 257

²¹ AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.50/1889 fila 111-

a fi amplasată retrasă în zona de nord a parcelei, proiectul o concepe realizată de asemenea în expresie neoclasică.

Deci imobilul din Calea Victoriei 97/121/107 devenise la sfârșitul sec. al XIX-lea multifuncțional. Palatul cu grădina aferentă era locuința familiei Știrbey și în unele perioade ale familiei Bibescu. Clădirea fostului corp de gardă devenise *Magazinul Știrbey* iar în porțiunea de lot aflată către strada Banului 2 și strada G-ral Budișteanu 11 se vor construi Pivnițele Știrbey și clădirea pentru Administrația Centrală a Bunurilor Știrbey.



Palatul Știrbey – Planul cadastral 1895 - 1911

Proprietarul din veacul al XX-lea, Barbu Al. Știrbey, este nevoit să amplifice porțiunea funcțională din clădirile situate pe parcela Știrbey pentru a susține exploatarea comercială și administrarea moșiilor, viilor și fabricilor pe care le posedă. De aceea construiește probabil între anii 1920-30 pivnițe ample, dispuse pe 2 nivele, amplasate în zona dependențelor respectiv spre strada G-ral Budișteanu la care adaugă o galerie subterană ce leagă pivnițele noi de pivnițele palatului pentru a permite accesul direct, fără a deranja locuitorii palatului. Ridică apoi două corpuri de clădire P și P+1 imitând casa țărănească pentru "*Administrația centrală a moșiilor și fabricilor Știrbey*", clădiri la care accesul se făcea din strada Banului nr. 2.

Confiscarea palatului a clădirilor administrației și a pivnițelor și schimbarea brutală a proprietarilor și utilizatorilor va avea consecințe dramatice mai ales pentru clădirea principală căreia îi vor fi distruse definitiv o parte a elementelor de valoare care o defineau. Astfel arhitectul Duiliu Marcu membru al Direcției Generale a Monumentelor Istorice subliniază în raportul din 1954 următoarele distrugerii : dispariția decorațiilor în stuc ale

tavanelor, în vestibulul de la intrare era înlocuită marmora albă și neagră tip tablă de șah cu un mozaic obișnuit; se suprimaseră ancadramentele decorative ale ușilor inclusiv unele uși principale de la nivelul parterului; din salonul central erau eliminate: șemineul, oglinda decorativă, decorația policromă a plafonului, s-au scos lambriurile; decorația policromă a coloanelor ionice din holul de la etaj a fost înlocuită cu o vopsea albă; s-a pus un parchet nou peste cel vechi, îngropându-se baza coloanelor, zidăria ornamentală de sub streșina acoperișului s-a lăsat a fi deteriorată până la surpare. În concluzie: „astfel, caracterul decorativ foarte precis în stil „Empire” și Biedermayer al acestei vechi locuințe, care reprezenta un document arhitectural pretios a dispărut cu desăvârșire.”²²

În anul 1954 în clădirea este amenajată pentru a deveni muzeu iar ulterior spațiile din aripa semicirculară sunt modificate pentru a funcționa acolo laboratoarele muzeului și birourile.

La o dată necunoscută, capela este demolată și astfel se întrerupe legătura între clădirea palatului și aripa semicirculară. Ușa de la nivelul cetajului de acces în capelă devine ușă de ieșire de urgență în caz de incendiu și de la ea se montează o scară metalică ce coboară în curte pentru a se crea calea de evacuare.

1963 se realizează reparații capitale iar în anul 1965 se pune în discuție posibilitatea extinderii clădirii IPROMIN, clădire de birouri construită la nord de Palat pe locul fostului magazin și a casei nr.2, intervenții supuse aprobării DMI, din cauza vecinătății Palatului declarat monument istoric. Se propune mai întâi construirea corpului complementar celui existent dispus către sud-vest, corp care ar fi ridicat parțial peste remiza de trăsură, deci fiind necesară demolarea dependențelor.

Discuția din Direcției Monumentelor istorice se realizează în cadrul comisiei formată din: Arh.Horia Teodoru președinte, membri arhitecți: A.Pănoiu, G.Curinschi, R.Bordenache, L.Vasilescu, P.E.Miclescu.) .Concluzia formulată de arh. Horia Teodoru: „Arhitectura grajdurilor și a remizei reprezintă unicat în București și are deci importanța sa ca tip de construcție civilă făcând parte integrantă din ansamblu.Clădirea grajdurilor trebuie păstrată”. Procesul Verbal din 24 sept. 1965. Apoi se discută construirea unei clădiri amplasate în curtea interioară pentru casa noi scări. Construcția urma a fi amplasată la 1,5m. de clădirea anexă, de formă semicirculară, a Palatului Știrbey dar din nou DMI respinge propunerea ce ar afecta clădirea monument. Ultima variantă acceptată de DMI va rezolva extinderea spre calea Griviței, printr-o clădire aliniată cu construcția aflată acolo adică blocul de locuințe P+5. Înălțimea la cornișă și arhitectura urma să fie realizată în armonie cu clădirea existentă.

În anul 1974 intenția de a curăța fațada și a fi revopsită se realizează cu acordul DMI care precizează: „se va zugrăvi uniform fără a scoate în evidență prin diferența de culoare profilele, ancadramentele și ornamentele existente, se va zugrăvi cu lapte de var și adaos slab de culoare, vopsirea elementelor de lemn exterioare se va face în culoarea existentă (alb), cariatidele vor fi lăsate în culoarea teracotei dar vor fi protejate împotriva intemperiilor cu o peliculă protectoare”.

²² Corespondențele din perioada 1954-1977 din : Arh.DMI dos.2463/1966-1977

Clădirea este afectată de cutremurul din 4 martie 1977 constatându-se următoarele distrugerii: fisuri la zidurile interioare, prăbușirea unei porțiuni din cornișă, desprinderi de tencuieli. De asemenea s-a remarcat marea flexibilitate a planșeelor care a dus la distrugerii de bunuri cu un grad de fragilitate. S-a subliniat că intervenția ar trebui să țină cont de multitudinea de cutremure puternice prin care a trecut clădirea:

Anii	1838	1894	1908	1940	1977	1986	1990
Magnitudinea	7,3	6,8	6,8	7,4	7,2	7,0	6,8

S-a recomandat ca executant al reparațiilor Cooperativă Măgurele "care execută reparații pentru unitățile din cadrul CCESMB". De asemenea "s-a hotărât ca lucrările să se facă fără proiect și să se aloce fonduri de la ...reparații curente". În concluzie se afirmă "la clădirea din Calea Victoriei 107 s-au făcut lucrări de reparație, păstrându-se vechia formă de arhitectură, fără lucrări de consolidare".

Muzeul Național de Artă, noul utilizator al clădirii obține aprobarea și fonduri în vederea consolidării clădirii din calea Victoriei 107, clădire având ca destinație Muzeul Ceramicii și Sticlei pe baza documentației întocmită de Institutul de proiectare "Carpați". Se realizează în anii 1982-1983²³: rigidizarea planșeelor de lemn prin profile metalice; consolidarea prin cămășuire cu un strat de beton armat a coloanelor de la et.I din fațada principală; cămășuirea pereților interiori portanți cu tencuială armată; înlăturarea coșurilor de fum neutilizate și consolidarea celor care se păstrează; reamenajarea scărilor de acces și alte reparații curente. În urma intervențiilor s-au păstrat din vechea construcție: pardoseli în aripa de nord din stejar și pervaz de stejar pe pardoseală oarbă; în aripa de sud pardoseală din mozaic venețian de marmură; feronerie originale în bronz: la parter; ușile de la balcon.

Tot în anul 1982 se depistează prezența ciupercii *Merulius Lacrimans* într-o încăpere de la parter, aripa de nord-est. MARSR solicită CCES aprobarea pentru extinderea investigației, aprobare refuzată: "țoarășul director Iovănesci nu semnează adresa ...să se descurce MARSR!". În anul 1983 se fac în continuare sondaje de cercetare biologică: 15 la parter, 10 la etajul I, 10 la etajul II. Ca urmare a aprecierii situației se realizează: decaparea tencuielilor interioare perimetral pe înălțimea de 1 m, la toate zidurile, pentru urgentarea uscării lor, eliminarea instalațiilor sanitare vechi, dezafectate din camerele în care s-a constatat prezența ciupercii și elementul cel mai important crearea unui canal de ventilație continuu pe întreaga înălțime a subsolului, canal ce a dat rezultate scăzând umiditatea dar a cărei eficiență depinde de ventilația lui ce trebuie întreținută permanent.

Pe latura opusă a imobilului, spre strada Banului în anul 1969 *Întreprinderea de industrializarea vinului* dorește să-și mărească capacitatea de depozitare prin construirea în pământ a unor cisterne de beton, iar „construirea să se facă de o parte și de alta a tunelului care unește pivnițele existente”, intenție până la urmă ne materializată.

* * *

Palatul Știrbey reprezintă un exemplar semnificativ al arhitecturii de la începutul sec. al XIX-lea. Clădirea are în componență următoarele spații caracteristice.

²³ Intervențiile din perioada 1882-83 cf. Arh. DMI, dos 2470/1982.

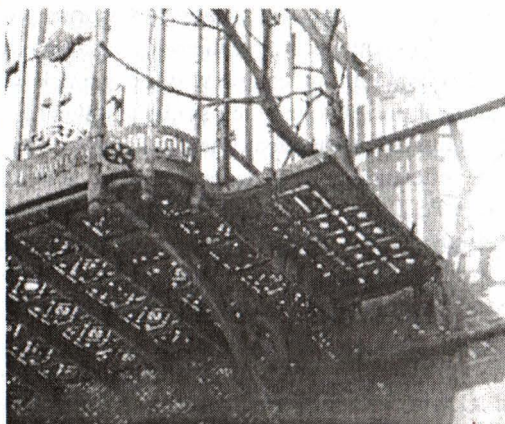
În subteran: subsolul-pivnița având pereții de 1,40-1,55m. grosime, cu aerisiri directe spre exterior continuată la suprafață cu zidărie de cărămidă plină, portantă cu grosime 1,10-2,55m. având un finisaj comun din tencuială și zugrăveală de var. Acoperirea și nivelul pivnițelor se face cu bolți cilindrice cu descărcare pe pereții longitudinali și transversali. Elemente verticale de zidărie de cărămidă plină preiau descărcarea bolților. Pe suprafața de 2/3 a aripii de nord având pivnițe și sub dependințele corpului secundar semicircular planșeul este realizat din bolțișoare de cărămidă.

Suprateran cele trei niveluri sunt din zidărie portantă din cărămidă plină cu grosime variabilă cu planșee din grinzi de stejar care se reazemă pe pereți portanți. Planșeele din grinzi de lemn au o flexibilitate pronunțată. Acoperișul este cu învelitoare din tablă pe șarpantă de lemn.

Fațada a păstrat raportul plin/gol și dispunerea modenaturii din proiectul original și în varianta modificată a lui Hartmann. Fațada existentă concepută într-un limbaj neoclasic are trăsăturile caracteristice acestui tip de expresie stilistică frecventă în Europa la începutul secolului al XIX-lea: tratarea diferențiată a celor 2 nivele, ferestre încadrate de semipilaștri încastrați, decorați cu capitele având deasupra lor frontoane sau profile orizontale, sub fiecare gol de fereastră panouri decorative cu baluștri, cornișa cu friză decorativă. Se remarcă intervenția lui Hartmann care în proiect prevede la ultimul nivel pilaștri canelați dar renunță la aceștia, probabil la cererea lui Alexandru Știrbey proprietarul din epocă și îi înlocuiește cu cariatide din teracotă, element care va deveni definitiv pentru clădire. Intrarea principală este marcată prin treptele de piatră, ușa de lemn și fier forjat continuată în partea superioară de un geam terminat printr-un arc amplu în plin cintru. Fațada secundară spre grădină este tratată ca atare, mai sobru. La acesta se păstrează un balcon din feronerie-dantelă tipică pentru prima jumătate a sec. al XIX-lea.

Partiul palatului este apropiat de cel original în urma intervențiilor din ultimele etape când s-au eliminat multe din compartimentările improvizate dar a dispărut capela palatului. Din decorația spațiilor interioare s-au păstrat puține elemente, coloanele, unele cremoane și mai ales sobele, multe din ele cu motive decorative specifice epocii în care a fost ridicată sau refăcută.

Dependințele, s-au păstrat ca volum având originala formă semicirculară, unicat



Palatul Știrbey – Balconul fațadei vest

dar s-a modificat panta acoperișului și funcțiunea spațiilor ceea ce a determinat desigur unele modificări ale interioarelor inclusiv a formei și mărimii gurilor.

Palatul Știrbey din Calea Victoriei 107 rămâne o clădire semnificativă pentru tipul de locuință unifamilială de calitate excepțională păstrând elementele caracteristice: dispunerea spațiilor într-o locuință de lux și de reprezentare la rangul cel mai înalt deci adaptabil și pentru un spațiu servind ca "sală a tronului" cu tratarea diferențiată a spațiilor interioare pe nivelele de construcție dar amintind, prin distrugerea celor mai multe din elementele care decora și mobilau interiorul, vremurile apripe prin care a trecut.

III. Istoria proprietarilor și a proprietății lor

Istoria locului de pe Podul Mogoșoaiei începe cu dumnealui boierul Barbu Dimitrie Știrbey (1799-1869) cel despre care se scria: „*se distingue par une extrême simplicité de manières et d'habitudes, sa vie est régulièr, d'une grande sobriété*”²⁴. Fiul cel mai mare al vornicului Dimitrie Bibescu și a Ecaterinei Bibescu născută Văcărescu, Barbu Dimitrie în urma unui act formal de adopție este desemnat ca unic moștenitor al unchiului său pe linie maternă, bogatul vornic Barbu C. Știrbey²⁵, preluându-i numele. Barbu Știrbei împreună cu fratele său Gheorghe Bibescu studiază la Paris dreptul dar urmăresc și cursuri de filozofie, economie și politică. Revenit în țară în anul 1821, se refugiază în timpul mișcării lui Tudor Vladimirescu ca și mulți alți boieri la Brașov. Acolo se va căsători cu prințesa Elisabeta Cantacuzino-Pășcanu (?-1874) a cărei mamă era o Brâncoveanu. Din 1825 după revenirea în țară, în timpul domniei lui Grigore al IV Ghica, se va implica cu pricepere în activitate administrativă în calitate de prefect (1826-1827), apoi director al visteriei și vornic al orașului București (1828-1830), când va aduce multe foloase bunei administrări a acestuia, apreciate și de autorități: „*Înalt președinte al Divanurilor...cavaler P.T.Chiselef, prin predlojenia cu nr. 4966 către Obșteasca Adunare a Divanurilor poruncește ca să facă dumitale cunoscut desăvârșita mulțumire întru care se află pentru osândia ce au cunoscut că dumneata ai arătat...pentru înbunătățirea orașului București*”²⁶.

Odată cu izbucnirea noului război ruso-turc și ocuparea Principatelor de armatele imperiale ruse, în timpul administrației acestora, va deveni membru al Comisiei mixte moldo-valahe pentru redactarea Regulamentului Organic al Țării Românești iar din 1830 membru al Divanului executiv ce administra țara până la adoptarea Regulamentului. După revenirea pe tron a domnilor pământeni, adică a principelui Alexandru Ghica, în perioade diferite conduce Ministerul de Justiție și cel al Cultelor și Instrucțiunii publice. Silit de starea sănătății să facă o pauză într-o activitate desfășurată cu multă dăruire revine în viața

²⁴ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos.70/1849 fil. 2 "Notice biographique sur S.A.S. Le Prince Barbo Dénétrius Stirbey Hospodar de Valachie" 1854

²⁵ Vornicul Barbu C. Știrbey (1753-1813) era descendent din familia boierească Isvoranu (din satul Isvor, jud.Olt) cunoscută din sec. al XV-lea. Cernica Știrbei de la Isvor mare armaș, apoi vornic (la 1600) întemeietor al mănăstirii Cernica (1608), a pornit ramura Știrbei, iar de la Radu Știrbei de la Isvor ce s-a distins în timpul lui C.Brâncoveanu, urmează familia Isvoranu.

²⁶ Apud IORGA, Nicolae "Mărturie istorice privitoare la viața și domnia lui Știrbei-Vodă" București, Ed.Minerva, 1905

publică odată cu suirea pe tron a fratelui său Gheorghe Bibescu când la solicitarea acestuia preia Ministerul „din Lăuntru” adică al Internelor ce cuprindea lucrările publice, agricultura, comerțul și poliția. O nouă retragere din viața publică a aduce anul 1848 când Barbu Dimitre Știrbey pleacă la Paris pentru a-și aduce fii aflați acolo la studii, date fiind evenimentele revoluționare din capitala Franței, evenimente ce într-o formă specifică se vor derula și la noi ducând la abdicarea lui Gh.Bibescu.

Barbu Dimitrie Știrbey este proclamat Domn al Țării Românești în iunie 1849 domnind până în oct. 1853 când țara este ocupată din nou de armatele imperiale ruse și apoi de cele otomană. Revine la domnie în septembrie 1854 până în iun.1856 timp în care Țara Românească era sub ocupația militară austriacă (aug.1854-mart.1856). Perioada scurtă și plină de obstacole interne și externe a domniei a conținut totuși și o serie de fapte pozitive în ce privește administrarea țării, economia și cultura. Astfel într-un raport financiar se preciza: *“după acoperirea tuturor cheltuielilor bugetului, făcând față ...celor ocazionale, ...servind interesele datoriei publice, a rămas la sfârșitul exercițiului 1852 un excedent de 566,465 piaștri.”*²⁷ Obosit de anii de activitate intensă Barbu Dimitrie Știrbey se retrage din activitatea publică în anul 1856 dar nu uită în 1866 la suirea pe tron a principelui Carol să i se adreseze: *“Ma patrie vient de vous confier ses destinée...Soyes, Monseigneur, ...son régénérateur, le fondateur d’une ère nouvelles. ...V.A.S permettra à un vétéran de la cause roumain d’être aussi des premiers à vous rendre l’hommage et à invoquer...les bénédiction du Ciel...Plus jeune, j’aurais brigué l’honneur de vous donner le premier l’exemple du dévouement; mes fils me remplaceront auprès de V.A.S. par de services pleins de zèle et de fidélité...Elle peut comter sur leurs sentiments d’honneur et de loyauté inhérents à notre maison. ...”*²⁸

Ca boier cu diferite funcții și apoi ca principe Barbu D.Știrbey va locui permanent în palatul său din calea Victoriei și tot acolo va sta după 1856, ocupându-se de numeroasa sa familie și urmărind transformările prin care trece țara. Preocupat de posibilitățile ce se deschideau pe plan economic va încerca, susținut fiind permanent de soția lui, să amplifice veniturile personale prin exploatări de tip comercial fie că era vorba de aclimatizarea oilor merinos aduse din Prusia sau valorificarea lemnului din propriile păduri într-o întreprindere la care a folosit mână de lucru calificată adusă din Franța. Dar nici una din încercări nu va reuși revenind acest rol generațiilor viitoare ale familiei.

Copiii săi care îi continuă pe multe planuri activitatea și care-i moștenesc averea sunt băieții George moștenitor al Palatului Știrbey din București ca primul născut, Alexandru, Dimitrie și fetele Fenereta căsătorită Ghika, Alina căsătorită Plagino, Elisabeta căsătorită Bellu și Elena devenită prin căsătorie contesă de Larich Moenni.

Fiul său George Știrbey (1832-1925?) s-a ocupat un timp de politică ocupând funcția de comandant al *“miliției valahe”* și ulterior ministru de externe (1866-1867) în cabinetul C-tin Al.Crețulescu. Din 1867 s-a stabilit la Paris unde a publicat articole în ziarul *“Les Roumains”* sub semnătura James Caterly. Alegându-și Franța ca loc a vieții sale donează fraților săi Alexandru și Dimitrie proprietatea din București -Palatul Știrbei- să o folosească

²⁷ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos.70/1849

²⁸ Apud IORGA, Nicolae. Op.cit.

clar, în perspectiva revenirii în țară, păstrându-și: *“dreptul de habitațiune asupra unei camere și mobilier precum și reîntoarcerea Palatului în deplina proprietate a prințului Gh.B.Știrbey”*.²⁹

Ulterior având convingerea stabilirii definitive în cea de a doua patrie „Parisul”, dorește, conform uzanțelor familiei de a menține un statut juridic clar al tuturor bunurilor ce le posedă, să clarifice și proprietatea asupra palatului din București. Ca urmare încheie actul din 1865 prin care stipulează: „...renunț la drepturi... recunoscând de bun stăpân al Palatului dăruit, pe prințul Dimitrie și [prințul] Alexandru Știrbey, dispunând de dânsul cum va[vor] voi ca deplin[i] proprietar[i] fără nici o restricție”³⁰, și ca urmare palatul va trece în deplina posesie a lui Alex. B.Știrbey.

Cel de al doilea fiu, Alexandru B. Știrbey (1836-1895), în anii nu prea mulți în care a fost activ, s-a afirmat ca om politic, fiind deputat și ministru al Lucrărilor publice, al Internelor și de Finanțe în cabinetele conservatoare a lui Th.Rosetti și L.Catargiu, dar în primul rând a fost mare proprietar dezvoltând moșia Buftea, construind acolo palatul (1864) care i-a devenit reședința de vară, capela (1890), amenajând parcul și ridicând fabrica de conserve ce prelucra produsele aduse de pe domeniile sale. Iarna va locui desigur în Palatul din Calea Victoriei 119.

Căsătorit cu Maria Știrbey născută Ghica Comănești au pe: fiii Barbu și George și pe fiicele Zoe căsătorită G.Cretzeanu, Helena/Eliza căsătorită cu Alex.Marghiloman, Marieta căsătorită cu George Balș, Adina căsătorită cu George Moruzi și Ioana.

Grav bolnav, preocupat de familie și din cauza pierderii timpurii a soției sale Alexandru Știrbey va cere secretarului său particular, avocatul Gr.Triandafil să dea formă legală voinței sale privind treburile și averea familiei: *“Noi D.Sontu judecător ...la Tribunalul Ilfov secția Notariat, însoțiți de greșier...suntem delegați a ne transporta ...la domiciliul domnului Alex.B.Știrbey ce se află bolnav și a da autenticitate...testamentului , astăzi 28 febr., anul 1895. Ne-am strămutat în Calea Victoriei 119 din București...unde l-am găsit pe bolnav....Alex. B.Știrbey testatorul ne-a declarat că acest testament este al său, făcut cu consimțământul său în libera sa voință, scris...de dl. Gr.Triandafil pe care l-a autorizat a subscrie fiind în neputință de a semna...din cauză de boală, deși știe carte, scrie și semna...”*³¹

Prin actul redactat în 1895 Alex. Știrbey va asigura în primul rând tutela copiilor săi încă minori, numindu-l tutore pe bancherul și finanțistul Menelas Germani (1836-?) pe care îl roagă *“a primi această sarcină, în suvenirea afecțiunii mele pentru domnia sa”*. De altfel le mai face copiilor și o altă recomandare: *“am avut doi buni prieteni care în tot timpul vieții mele și în toate ocaziunile au dat dovadă, pentru mine și familia mea, de o adâncă dragoste, domnii Menelas Germani și Gr. Triandafil. Rog pe copiii mei ca la împărțirea averii între ei*

²⁹ Acest drept îl reamintește Actul de renunțare la moștenire când menționează *“actul de donație legalizat...de secția III a Tribunalului Ilfov”*. Actul de renunțare a fost încheiat de G.Conțescu în numele prințului (Gh. Știrbey prin mandat legalizat la 8 febr.1878 de Agenția română din Paris. (cf.AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.5/1901 fila 14)

³⁰ AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.5/1901 fila 14

³¹ Acum și ulterior citate din Testamentul lui Alexandru B.Știrbey ,1895. Copie autenticată, 1900 (AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.5/1901 ,fila 15)

și în toate circumstanțele grele ale vieții să ia sfat acestor buni prieteni ai mei și pe acela al prea iubitului meu ginere Alexandru Marghiloman.” În al doilea rând hotărăște ca executori testamentari ai averii pe copiii săi Barbu, George(1883-1913) și Helena, precizând că le cere a împărți bunurile între toți copiii dar subliniind cum să se împartă imobilul din București, de pe Calea Victoriei: „voiesc ca fiul meu Barbu să ia în contul părții casele din Calea Victoriei A119 (Palatu Știrbey); din terenul acestora... se va distrage o parte și anume aceea de unde încep construcțiile actuale din fundul grădinii și până în strada Banului și strada Manea Brutarul. Acest teren se va împărți în patru laturi și va lua câte un lat fiecare din fiicele mele și anume: Helena, Zoe, Marieta și Adina spre a-și clădi fiecare câte o casă de locuință având toate a se bucura în comun de grădina palatului care va fi a lui Barbu Știrbey.Fiul meu George³² va lua în contul părții sale casa din Calea Victoriei... ocupată actual de dl.gen. Filiti...și ...și locul din strada Grivița învecinat cu fundu acestor case spre a-și construi o casă de locuință.”. Dar moștenitorului principal, Barbu, i se va cere să „despăgubească pe fratele său și pe sora sa Helena...prin faptul că a luat cele două imobile [este vorba de cel din Calea Victoriei și cel de la Buftea]. Motivul acestui tip de împărțire este numai înțeleapta dorință ca imobilele principale să rămână unitar în familie, testatorul chiar subliniind ideea: „sfătuiesc pe copii mei a face astfel ca prin împărțirea averii să nu parceleze proprietatea...”.

Moștenitorii acceptă principalele clauze din testamentul autorului lor “în special atribuțiunea Palatului Știrbey din București” lui Barbu A.Știrbey renunțând însă la cele “relative la clădirea unui teren limitrof cu Palatul Știrbey și la folosința în comun a grădinii aceluia palat...În consecință noi toți subscrișii declarăm și recunoaștem că prințul Barbu Știrbey copărtașul nostru este bine și definitiv proprietar pe palatul Știrbey din București”³³.

Barbu A. Știrbey (1872-24 mart.1946 Buftea) om politic. A fost prim ministru, ministru de interne, de externe și de finanțe. Locuiește iarna în Palatul Știrbey de pe Calea Victoriei și vara în Palatul Știrbey de la Buftea.

Barbu A. Știrbey a fost căsătorit cu Nadêje Știrbey născută Bibescu -vara sa de gradul II-, copii lor fiind Maria căsătorită, Nadêje căsătorită Flondor, Elise căsătorită Boschall și Ecaterina căsătorită Niculescu Buzestii.

În calitate de mare industriaș, întemeietorul Întreprinderii bunurilor Știrbey, se bucură și de privilegiile acordate de *Legea pentru încurajarea industriei naționale, 1887*. Cultivarea pământului în tehnicile moderne, dezvoltarea unor noi industrii sau aclimatizarea de plante necultivate până atunci determină o sporire considerabilă a averii.

³² Această atribuire este consemnată în Planul cadastral, 1911 și în Actul de partaj din 1900 la pct. XIII+ XIV, cu precizarea: „Valoarea locului viran din Calea Griviței nr. 5, atribuit prin testament de defunctul Alex.B.Știrbey fiului său Gheorghe Știrbey+ valoarea caselor cu locul lor din București, Calea Victoriei 123 , atribuit tot minorului Gheorghe Știrbey prin testamentul părintelui său.”

³³ Conform Actului de partaj, semnat la 1900 de moștenitori și anume: Eliza Marghiloman, Marieta Balș, Adina Moruzi, minorii George și Ioana împreună cu George Cretzeanu (soțul defunctei Zoe Cretzeanu născută Știrbey) și nepoții Alexandru și George Cretzeanu. (AN.DMB. Fond PMB Tehnic, Dos.5/1901 fila 16), act care privește: „prețul vânzării voluntare a locului viran din București str. Banului și Manea Brutaru nr. 17[în vederea alinierii străzii Banului] adjudecat definitiv asupra d-nului Barbu Știrbey ..., imobil provenind din succesiunea defunctului Alex.B.Știrbey”



Palatul Știrbey - 2006

În anul 1900 necesitatea de a clarifica unele probleme ale moștenirii Alex.B.Știrbey va determina inventarierea și evaluarea lor. Atunci proprietățile Știrbey din București erau formate din³⁴: *Palatului Știrbey din București, Calea Victoriei, atribuit prin testament de defunctul Alex.B.Știrbey fiului său Barbu Știrbey și prețuit ...la suma de 528.156 lei*”³⁵ La acestea se adăuga prețul mobilelor (din toate reședințele Știrbey) în „total 15.320.793 lei”.. Tot în București se afla imobilul din strada Banului 2; Pivnițele Știrbey și Magazinul de desfacere Știrbey. La cererea proprietarului, evaluarea se va relua în anul 1938, de firma franceză Deloitte, Plender, Griffiths & Co.³⁶ Analiza acestora determină

Precizarea următoarelor valori ale bunurilor din București: *“Residence, Bucarest (y compris le terrain en tout 6845 m² omte non tenu de la partie expropriée en 1939)...valeur approximative 50.250.000 lei; Bureux strada Banului. coût du bâtiment 4.500.000...terrain en tout 20024 m² 10.120.000 lei.”*

Cu grija ce-i caracterizează, Barbu Alex. Știrbey își va face încă din anul 1933 testamentul, document din care reiese ca trăsătură dominantă dorința ca odată cu plecarea sa la cele veșnice soției sale Nadėje să nu i se tulbure major viața, putând să trăiască în continuare în casele și locurile pe care le iubea. Nominalizându-le pe acelea, lasă fiicelor,

³⁴ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos.5/1938 fil. 1

³⁵ Prin comparație valoarea moșiei Bufta Bucovineni a fost stabilită de același expert al Tribunalului Iași la suma de 2.241.820 lei (AN.DMB. Fond PMB Tehnic. Dos.5/1901 fila 17)

³⁶ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Idem

ajunse fiecare la casa ei, odată cu recomandarea de înțelegere familială, să-și împartă cu dreptate averea. Te cere numai să-i respecte dorința în ce privește bunurile ce le va folosi mama lor și să nu uite pe ceilalți colaboratori sau slujbași: „*Las soției mele Nadêje pe tot timpul cât va fi în viață 1. folosința casei din Bufta cu tot ce se află în ea împreună cu parcul și toate construcțiile din parc fără nici o rezervă; 2.folosința casei din Brașov...3. o rentă viageră anuală...Averea mea se va împărți în patru părți egale între cele patru moștenitoare...Rog pe moștenitorii mei să aibă grijă de funcționarii și servitorii mei în măsura serviciului și anilor serviți. ...*” dar: „*Dacă la decedarea mea[renta]. ar trece [peste venitul părții posibile] rog pe ficele și ginerii mei să se înțeleagă cu soția mea fără a recurge la justiție..*”³⁷.

Palatul din București nu este menționat, în absența unui moștenitor pe linie bărbătească care sa continue numele, el rămânând să fie folosit ca un bun comun.

Solicitarea testamentară a lui Barbu Alex. Știrbey, în respectul tradiției de familie, va fi acceptată fără rezerve, confirmarea juridică fiind actul încheiat la scurt timp după decesul aceluia, în 1946, act prin care moștenitoarele își însușesc în totalitate decizia autorului lor: „*Pact de familie între Nadeja Știrbey, , Maria Costinescu, Nadeja Flondor și Elise Boschall, Ecaterina Niculescu Buzești ficele legitime și moștenitorii rezervatari...Nic. Costinescu, Șerban Flondor, Edwin Boschall, Grigore Niculescu Buzești gineri ...recunoaștem testamentul olograf al defunctului nostru soț, tată, socru...ne obligăm să-l executăm întocmai*”.³⁸

Dacă s-ar dori stabilirea unor caracteristici generale de familie ale Știrbey-lor definindu-le caracterul două se pot regăsi de-a lungul celor trei generații ce au trăit și activat în România până la cel de-al doilea război după care a venit risipirea. Pe de o parte este spiritul întreprinzător care-i face să încerce mereu adaptarea la exigențele practice ale epocii în care trăiesc , pe de altă parte este rigoarea juridică în ce privește mai ales dreptul de proprietate cu care abordează fiecare schimbare, preocupându-se a încheia acte de maxima claritate asupra drepturilor sau renunțărilor, acte încheiate prin bună înțelegere, fără procese și cu respectarea voiei autorului pe care-l moștenesc.

Dar numai doi ani mai târziu în ianuarie 1848 proprietățile Știrbey sunt confiscate în favoarea statului, printr-o decizie care pe hârtie privește numai o parte din aceste bunuri dar realitatea dovedește însușirea lor în totalitate.

Confiscarea s-a făcut pe baza sentinței nr. 1988 din 11 nov.1947³⁹ a Tribunalului Militar, sentință care-l condamnă în contumacie pe Grigore Niculescu Buzești, deputat din partea Partidului Național-Tărănesc „*pentru crimă de complot, înaltă trădare,răzvrățire, insurecție armată și tentativă de surpare a ordinii constituționale*”, la muncă silnică pe viață și la confiscarea averii respectiv „*a unei cote parte indiviză din averea defunctului Barbu Știrbey moștenită de Grigore Niculescu Buzești, ginerele său, soțul Ecaterinei Niculescu Buzești născută Știrbey, decedată la acea dată*”.

³⁷ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos.1/1933 fil.57

³⁸ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Idem fil.61

³⁹ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos.8/1944 fil.3.5

Conform procedurii și dispoziției prim procurorului Ilfov în 2 ian. 1948 s-a procedat la punerea în posesie a avocatului M. Witzman în calitate de administrator sechestrat. Atunci s-a preluat de la Administrația Centrală a Bunurilor Succesiunii Barbu Știrbey aflată în str. Banului nr.2 următoarele bunuri din București aflate în coindiviziune cu succesiunea Știrbey respectiv cu minorii Maria Varvara

Hiott și C-tin Dinu Hiott fiii defunctei Ecaterina Niculescu Buzești, cu mama și surorile defunctei și anume Nadeja Știrbey, Maria Costinescu, Nadeja Flondor și Elise Boschall: *a. imobilele în București: Calea Victoriei 107, strada Banului 2, strada G-ral Budișteanu 17;... c. exploatare comerciale: pivnițele Știrbey București situate în Calea Victoriei 107 colț cu strada Banului nr.2 pentru desfacerea en-gros și en-detail a produselor vinului proprii ;... Conform "Inventarul[ui] bunurilor mobile și imobile rămase în succesiunea Barbu Știrbey": "Avere situată pe teritoriul municipiului București: 1. imobil teren și construcție situate în București, Calea Victoriei 107 cu prelungirea în strada Banului nr. 2 și G-ral Budișteanu 11(?) [evaluate fiscal la suma de lei] 7.255.100.000 + 2.231.900.000⁴⁰*

Noul administrator, deși în mod corect anunță pe ceilalți moștenitori punerea sa în posesie întrucât: "veniturile întreprinderii D-voastră urmează să fie administrate în coindiviziune cu statul în proporția stabilită", cu puterea care i-o conferea poziția s-a privilegiată de reprezentant al statului decide și comunică. "începând din 2 ian. 1948 [se vor face] rapoarte bunuri intrate, mărfuri prouise și eșite, cronologic, pe zile" și mai deoparte: Nu se va putea face nici o plată succesorilor defunctului Barbu Știrbey".⁴¹

Urmează tot în anul 1948: "rechiziționarea pivnițelor" în care se găseau "un stoc, după operarea facturii din 26 mai 1948,... [de] 12.788 litri vin" conform evidentelor Serviciului Contabilitate al Pivnițelor Știrbey. Atunci va fi preluat și imobilul din Calea Victoriei "și birourile de la parter din strada Banului nr.2"⁴²

În 1948 odată cu naționalizarea întreg imobilul trece de "drept" în posesia și folosința statului ceea ce, determină în primul rând schimbarea unora dintre funcțiunile clădirilor din incinta fostei proprietăți Barbu Știrbey. Palatul Știrbey devine sediul U.F.D.R. -Uniunea Femeilor Democrate din România-, clădirile Administrației

În anul 1948 se va proceda și la "rechiziționarea pivnițelor" în care se găseau, conform Serviciului Contabilitate al Pivnițelor Știrbey, "un stoc după operarea facturii din 26 mai 1948...[de] 12.788 litri vin". În aceeași etapă sunt rechiziționate "și birourile de la parter din strada Banului nr.2"⁴³

Bunurile Știrbey dinspre strada Banului și pivnițele de vinuri situate pe două niveluri sunt preluate de Întreprinderea de industrializarea vinului și băuturilor alcoolice București inclusiv pivnița palatului însumând "capacitate[a] totală de 65 vagoane, unde se depozitează și înbuteliază numai vinuri de soi..."

⁴⁰ Prin comparație în același inventar "Avere situată pe teritoriul comunei Buftea Ilfov 2. Imobil construcție în stil castel evaluat la lei împreună și cu terenul agreement și 11 ha. Livezi: 1.653.000.000 iar Avere mobilară: mobilier 246.000.000; automobile 54.000.000. Cf. AN. Fond fam. Barbu Știrbei. Dos.8/1944 fil.7

⁴¹ AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos. 8/1948 fil. 6

⁴² AN. Fond familial Barbu Știrbei. Dos.5/1948 fil. 130

⁴³ Idem

În anul 1954 Palatul Știrbey este atribuit pentru a-i deveni sediu, Muzeului de Artă Populară care va funcționa în acest spațiu până în 1977, când din cauza deteriorării clădirii ca efect al cutremurului, se hotărăște mutarea muzeului la Muzeul Satului. Câțiva ani mai târziu în 1983 clădirea proprietatea statului, este dată Muzeului de artă al RSR pentru a se deschide aici Muzeul Ceramicii și Sticlei unde să se expună colecția de profil din cadrul secției Artelor decorative, muzeu ce se va deschide în 1982 funcționând până în 1994. Atunci clădirea a fost evacuată în vederea consolidării fapt ce nu s-a petrecut.

Bibliografie

- CLAYMOOR *“Almanach-Indicateur. Guide du High-Life”* București, 1908.
CRUTZESCU, Gheorghe *“Podul Mogoșoaiei”*. București, Ed. Meridiane, 1987.
ION Narcis Dorin *„Castele, palate și conace din România”* București, Ed. Fundației Culturale Române, 2003
IORGA, Nicolae *“ Mărturie istorice privitoare la viața și domnia lui Știrbei-Vodă”* București, Ed.Minerva, 1905

The Stirbey Palace of Calea Victoriei

SUMMARY

The Știrbey Palace is one of the most representative buildings in Bucharest; built on the Podul Mogoșoaiei / Calea Victoriei Street, between 1835 – 1836, by Barbu Dimitrie Știrbey, who was to become Prince of Wallachia (1849-1856). The authoress refers to the history of the place where the palace was placed, the history of the building, designed by the French architect Michel Sanjouand in a neoclassic style, and enlarged by the architect Friedrich Hartman in 1882, in connection with the history of Barbu Știrbey's family, offering, thus, a view of the Romanian society developed along the 19th and 20th centuries. (C.M.).